

ZASTUPLJENOST ELEKTRONIČKE KNJIGE U VISOKOŠKOLSKIM I SRODNIM KNJIŽNICAMA U HRVATSKOJ

PRESENCE OF E-BOOK IN ACADEMIC AND RELATED LIBRARIES
IN CROATIA

Ivana Pažur

Knjižnica Instituta Ruđer Bošković

ipazur@irb.hr

UDK / UDC 02:004

Istraživanje / Research paper

Primljeno / Received: 15. 11. 2012.

Sažetak

Premda elektroničke knjige postoje već dosta dugo, može se reći da su tek posljednjih godina u žarištu interesa visokoškolskih i srodnih knjižnica. Porastu čitanja elektroničkih knjiga posebno su pogodovali elektronički čitači omogućivši mobilnost elektroničke knjige koja je za korisnike jedna od najvažnijih osobina tiskane knjige. Međutim, to se nije u istoj mjeri odrazilo i na znanstvenu i stručnu literaturu jer velike online knjižare za elektroničke čitače poglavito nude beletristiku.

Ipak, danas je zamjetna ekspanzija znanstvene i stručne elektroničke knjige u ponudi knjižnica, bilo kao "paketa" koji se kupuju od izdavača, poveznica na brojne besplatno dostupne elektroničke knjige ili pak u digitalnim repozitorijima matičnih ustanova.

S ciljem utvrđivanja koliko su elektroničke knjige zastupljene kod hrvatskih visokoškolskih i srodnih knjižnica (ukupno 94 knjižnice), pregledane su njihove mrežne stranice kako bi se ispitalo: nude li korisnicima poveznice na elektroničke knjige, jesu li elektroničke knjige zastupljene u katalogu tiskane građe i nude li elektroničke knjige u repozitorijima matične ustanove.

Pokazalo se kako samo manji broj knjižnica (26 posto), nudi gotovo neznatni broj poveznica na većinom besplatno dostupne elektroničke knjige, tek rijetke knjižnice uključuju ih u katalog tiskane građe (5 posto) i elektroničke knjige su pronađene u svega nekoliko repozitorija (4 posto) i to u jako malom broju.

Iz dobivenih rezultata može se zaključiti kako su znanstvene i stručne elektroničke knjige još uvijek rijetkost u fondu hrvatskih visokoškolskih i srodnih knjižnica.

Ključne riječi: elektroničke knjige, visokoškolske knjižnice

Summary

Although e-books have been present for quite a while, it is only in recent years that they have been in the focus of interest of the academic and related libraries.

The expansion of e-books was especially helped by e-readers because they have enabled e-books mobility, which is one of the most important characteristics of the printed book for users. However, this was not reflected in the same way on scientific and professional literature because major online bookstores sell mainly fiction for e-readers.

Nevertheless, recently there has been a noticeable growth of scientific and professional e-books in libraries, either as “packages” bought from the publishers, as links to a number of freely available e-books, or in digital repositories of parent institutions.

In order to determine to what extent e-books are present in Croatian academic and related libraries (94 libraries altogether) their websites were examined according to three criteria: 1) do they offer links to e-books, 2) are e-books present in the online catalog, and 3) do they offer e-books in the repository of the parent institution.

It became evident that only a small number of libraries (26%) offer an almost insignificant number of links to mostly freely available e-books; only a few libraries include e-books in their catalogs (5%), and e-books are found in only a few repositories (4 %) and in a very small number.

From these results it can be concluded that the scientific and professional e-books are still a rarity in Croatian academic and related libraries.

Keywords: e-book, academic libraries

1. Uvod

Pojava prvih elektroničkih knjiga seže čak do 1970-tih godina, ali se one u knjižnicama pojavljuju u drugoj polovici 1980-tih i kasnije, odnosno tek kada su se počele objavljivati na CD-ROM-u.¹ U toj su fazi elektroničke knjige poglavito “digitalni pretisci” tiskanih knjiga.²

Sredinom 1990-tih godina, elektroničke knjige se počinju objavljivati na mreži, no tek sredinom 2000-tih godina raste interes i njihova prodaja, posebno nakon što je 2004. započeo projekt Google books.^{3,4}

Kako su se mijenjali mediji nositelji sadržaja elektroničkih knjiga tako se mijenjala i njihova definicija. Danas se pod elektroničkom knjigom podrazumijeva knjiga u elektronskom formatu koja je dostupna na mreži i može se čitati na računalu ili elektroničkom čitaču i drugim srodnim uređajima.⁵

Visokoškolske i druge srodne knjižnice koje su potpora visokoškolskom obrazovanju i znanstvenom radu, 1990-tih godina prvenstveno su bile zaokupljene elektroničkim časopisima,⁶ dok su elektroničke knjige bile u drugom planu, a njihov predviđani procvat nije brzo uslijedio.

Izdavači su dugo strahovali kako će im zbog elektroničkih knjiga pasti profit, no i zbog raznih tehnoloških nedostataka elektroničke knjige nisu bile privlačne korisnicima.

Nakon početnog razdoblja, u kojem su elektroničke knjige nastajale kao elektroničke inačice tiskanih knjiga, počele su služiti kao njihova sadržajna dopuna, a tek je posljednjih godina sve veći broj onih koje izvorno nastaju u digitalnom obliku (born digital).⁷

---

¹ Premda su postojali i raniji pokušaji stvaranja elektroničke knjige, njezinim nastankom smatra se Deklaracija nezavisnosti SAD-a koju je Michael S. Hart 1971. prepisao na računalo i s ciljem kreiranja elektroničkih kopija drugih knjiga pokrenuo projekt *Gutenberg*.

² E-book [citirano 2012-05-17]. Dostupno na: <http://en.wikipedia.org/wiki/E-book>

³ According to press releases and university librarians, Google plans to digitize and make available through its Google Books service approximately 15 million volumes within a decade.

⁴ Lebert, Marie. A short history of ebooks [citirano: 2012-05-16]. Dostupno na: <http://www.etudes-francaises.net/dossiers /ebookEN.pdf>; E-book [citirano: 2012-05-16]. Dostupno na: <http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=E-book&oldid=492941273>; Google books [citirano: 2012-05-16]. Dostupno na: http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Google_Books&oldid=492160879

⁵ Lynch, Kelly. E-books. The future for publishers and libraries. // *Collection Building* 31, 2 (2012), 78-80.

⁶ Prvi elektronički časopis na mreži pojavljuje se 1992. godine. Spina, Barbara et al. The impact of e-journal access on DocDel Service activities [citirano: 2012-04-17]. Dostupno na: <http://eprints.rclis.org/handle/10760/5719#.T7TQX8W6gi8>.

⁷ Bennett Linda; Monica Landoni. E-books in academic libraries. // *Electronic Library* 23, 1 (2005), 9-16.

Međutim, elektroničke knjige su u sve tri faze zadržale izgled i štoviše nastojale preuzeti bit tiskane knjige te tek kada su uspjele vjerno prenijeti njezine najvažnije osobine, postale su i šire prihvaćane.

Današnji razvoj elektroničkih knjiga sve više ide u smjeru uvođenja dodatnih vrijednosti, odnosno multimedije.

S pojavom i usavršavanjem raznovrsnih elektroničkih uređaja manjih formata kao što su Blackberry, džepno računalo (personal digital assistant - PDA), iPhone, iPod, iPod Touch, uočava se i postupni porast čitanja elektroničkih knjiga koji se u posljednjih nekoliko godina sve više ubrzava s opadanjem cijene takvih uređaja. Prava revolucija u razvoju i porastu popularnosti elektroničkih knjiga započinje 1998. pojavom elektroničkih čitača koji su osim mogućnosti čitanja na bilo kojem mjestu, primjenom elektroničke tinte vjerno prenijeli i ugođaj čitanja s papira.⁸

Korisnici su se promijenili pod utjecajem široke dostupnosti raznovrsnih mobilnih uređaja na kojima se mogu čitati i elektroničke knjige, a na mlade je naraštaje posredno utjecalo i korištenje elektroničkih formata za zabavu.⁹ Razvijanjem novih navika, počeli su i sve više očekivati elektroničku građu u knjižnicama, ali elektroničke knjige u knjižnicama ipak u prvom redu promiču knjižničari.¹⁰

Izdavači u početku “otvaraju” mrežne knjižare za prodaju tiskanih knjiga, no od druge polovice 2000-tih godina, elektroničke knjige im postaju sve zanimljivije i okreću se njihovoj prodaji kao i prodaji elektroničkih čitača i to u prvom redu pojedinačnim korisnicima, a ne knjižnicama. Amazon je krajem 2009. godine objavio kako je prvi put prodao više elektroničkih knjiga od tiskanih te je postalo jasno da se ne radi o prolaznom trendu, nego o snažnom uzletu elektroničke knjige. No, treba naglasiti kako se poglavito radi o beletristici, dok znanstvene i stručne elektroničke knjige uvelike zaostaju.¹¹

---

⁸ Pažur, Ivana. Čitači elektroničkih knjiga i knjižnice. // *Kemija u Industriji* 60, 3 (2011), 157-161; Nelson, Mark R.; Elizabeth Hains. *ECAR Research Bulletin* 2, 2010. [citirano: 2012-04-25]. Dostupno na: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ERB1002.pdf>.

⁹ Herlihy, Catherine S.; Yi Hua. E-books in academic libraries : how does currency affect usage? // *New Library World* 111, 9/10 (2010), 371-380; Rojeski, Mara. User perceptions of Ebooks versus print books for class reserves in an academic library. // *Reference Services Review* 40, 2 (2012), 7-7.

¹⁰ Thompson Sarah; Steve Sharp. E-books in academic libraries : lessons learned and new challenges. // *Serials : The Journal for the Serials Community* 22, 2 (2009), 136-140; Armstrong Chris; Ray Lonsdale. E-book use by academic staff and students in UK Universities : headlines of the focus groups report, JISC Headlines report [citirano: 2012-05-17]. Dostupno na: <http://issuu.com/carenmilloy/docs/academicfocusgroupshadlines/2?viewMode=presentation>

¹¹ Usp. Pažur, I. Nav. dj.

Uz beletristiku, izdavači su veći interes pokazivali za referentnu literaturu u elektroničkom formatu.¹² Kada je u ožujku 2012. objavljeno kako nakon 244 godine izlaženja u tiskanom obliku Encyclopaedia Britannica ustupa svoje mjesto isključivo digitalnoj inačici, počela su se obistinjavati predviđanja da će upravo referentna literatura nestati u tiskanom obliku, jer im elektronski format omogućuje lako i brzo obnavljanje, ažurnost i pretraživost kakvu tiskani oblik ne može postići.¹³

Ipak, poznati izdavači kao što su Springer, Elsevier, Wiley i dr. posljednjih godina rade i na većoj ponudi znanstvenih i stručnih elektroničkih knjiga, koje ponajprije nude knjižnicama kao "pakete" tj. unaprijed formirane zbirke.

Također su se pojavili i brojni agregatori (Ebrary, NetLibrary, Dawsonera, Safari, MyiLibrary, Knovel, Questia) specijalizirani za znanstvene elektroničke knjige kojima su knjižnice glavno tržište. Izdavači i agregatori su u elektroničkim knjigama vidjeli izvor zarade, no uz njih se javljaju i projekti kojima je cilj učiniti elektroničke knjige besplatno dostupnima. U takvim projektima sudjeluju i knjižnice radeći na digitalizaciji starih knjiga i okupljanju besplatnih elektroničkih knjiga raspršenih na mreži (Project Gutenberg, Gallica, Million Book Project, World Public Library, Europeana itd.).

Zamjetno je da su elektroničke knjige u posljednjih deset godina u središtu interesa izdavačke i knjižničarske zajednice, no kako su mnoga pitanja vezana za njih još otvorena i dalje su u fazi novog medija koji se probija u knjižnice, a one pronalaze načine kako ih najbolje iskoristiti. Narodne su knjižnice najdalje otišle u tome s uvođenjem sistema posudbe elektroničkih knjiga, dok su u visokoškolskim knjižnicama elektroničke knjige dugo bile sporedne i tek sada sve više postaju dio knjižničkog fonda.¹⁴

Elektroničke knjige u sveučilišnim ustanovama mogu imati veliku ulogu kao interaktivni izvori za učenje, stoga neki autori smatraju kako će visokoškolske i srodne knjižnice u budućnosti zasigurno povećavati njihov dio u ukupnom fondu.¹⁵ Očigledno je i nastojanje sve većeg prihvaćanja elektroničkih

---

¹² Usp. Herlihy C. S.; Yi Hua. Nav. dj.

¹³ Konjević, Sofija. Encyclopaedia Britannica [citirano: 2012-05-22]. Dostupno na: <http://lib.irb.hr/web/en/vijesti/item/1547-encyclp%C3%A6dia-britannica.html>; Dewan, Pauline. Are books becoming extinct in academic libraries? // New Library World 113, 1/2(2012), 27-37.

¹⁴ Lund, James R. E-books : little use so far. // Bottom Line : Managing Library Finances 24, 2 (2011), 122-124; Tucker, James Cory. Ebook collection analysis : subject and publisher trends. // Collection Building 31, 2(2012), 40-47; Usp. Lynch, K. Nav. dj.

¹⁵ Vasileiou, Magdalini; Jennifer Rowley. Marketing and promotion of e-books in academic libraries. // Journal of Documentation 67, 4(2011), 624-643.

udžbenika koji se koriste u nastavi, ne samo u SAD-u, nego i u Norveškoj, Danskoj, Kanadi, Velikoj Britaniji, Australiji, Koreji, ali i mnoge druge države eksperimentiraju s obrazovnom građom. Mnogi smatraju kako su elektronički udžbenici rješenje za dostupnost udžbenika velikom broju studenata te ističu njihovu važnu ulogu za učenje na daljinu pa su neka sveučilišta pokrenula programe prema kojima će u nekoliko godina elektronički udžbenici u knjižnici potpuno zamijeniti tiskane.¹⁶

Osim velikih mogućnosti, elektronička knjiga u visokoškolskom obrazovanju, imaju ga i u znanosti, stoga smo se u ovom radu ograničili na hrvatske visokoškolske i srodne knjižnice kako bi se utvrdilo koliko ih one nude svojim korisnicima.¹⁷

2. Nabava elektroničkih knjiga

Modeli nabave

Modeli nabave neposredno utječu na “ulazak” elektroničkih knjiga u knjižnice.

Izdavači i agregatori još isprobavaju modele plaćanja, koji su prilično složeni i nisu uvijek lako razumljivi te zbog toga knjižničarima, osim same cijene, predstavljaju prepreku za prihvaćanje elektroničkih knjiga.¹⁸

Knjižničari su često zbunjeni različitim načinima plaćanja, no može se razlikovati nekoliko osnovnih modela, koji imaju i brojne inačice:¹⁹

1. Pretplata
2. Kupovina stalnog pristupa (perpetual access)
3. Iznajmljivanje pristupa (Lizing/rent)
4. Pay per view
5. Nabava na zahtjev korisnika (patron/user driven acquisition)
6. Otvoreni pristup (open access).

---

¹⁶ Usp. Nelson, M. R.; E. Hains Nav. dj.; Soules, Aline. The shifting landscape of e-books. // *New Library World* 110, 1/2(2009), 7-21.

¹⁷ Pod srodnim knjižnicama podrazumijevaju se sveučilišne i općeznanstvene knjižnice te dio specijalnih knjižnica koje u prvom redu služe kao potpora znanstvenom radu (instituti i zavodi). Korištena je tipologija knjižnica iz Zakona o knjižnicama, 1997.

¹⁸ Usp. Bennett L.; M. Landoni. Nav. dj.; Usp. Lynch., K. Nav. dj.; Silipigni Connaway, Lynn; Heather L. Wicht. What happened to the e-book revolution? // *Journal of Electronic Publishing* 10, 3 (2007). Dostupno na: <http://hdl.handle.net/2027/spo.3336451.0010.302>.

¹⁹ Vasileiou, Magdalini; Richard Hartley; Jennifer Rowley. Choosing e-books : a perspective from academic libraries. // *Online Information Review* 36, 1(2012), 21-39.

Pretplata je uglavnom godišnja, a glavni nedostatak je što se po njezinom isteku gubi pristup. Premda knjižničari daju prednost kupovini, odnosno stalnom pristupu, model pretplate je primjereniji kod građe čiji sadržaj brzo zastarijeva, a osim toga je i jeftinija opcija. Kod inačice kupovine stalnog pristupa, može se ugovoriti određeni broj godišnjih pristupa te se plaća godišnja ili jednokratna naknada za održavanje.²⁰

Knjižničari u SAD-u snažno se protive modelu iznajmljivanja pristupa (lizing) prema kojem korisnicima elektroničku knjigu mogu posuditi određeni broj puta, nakon čega se ona više ne može koristiti.²¹ Pozitivna strana tog modela je što može poslužiti kao zamjena za međuknjižničnu posudbu.²²

Ovisno o različitim ograničenjima izdavača, korisnici elektroničku knjigu mogu otisnuti na pisaču ili preuzeti na vlastito računalo.

Pay per view model omogućuje kratkotrajni pristup pojedinačnom poglavlju/naslovu (obično na 24 sata) koji se mogu otisnuti na pisaču ili čak preuzeti na računalo.

Nabava temeljena na zahtjevu korisnika (*Patron/user driven acquisition - PDA*), omogućuje knjižnicama da od ponuđenih naslova kupe stalni pristup samo za one koji se stvarno koriste i tako izbjegnu nabavu beznačajnih elektroničkih knjiga.²³ Taj je način nabave knjižnicama sve zanimljiviji jer je stalno povećanje cijena i smanjenje sredstava koja su im na raspolaganju.^{24,25}

Posljednjih godina, zahvaljujući projektima i djelomično repozitorijima, zamjetno je širenje otvorenog pristupa, tj., besplatno dostupnih elektroničkih knjiga. Međutim, i dalje su daleko brojnije one za čiji se pristup mora platiti.

Prema istraživanjima, najznačajnija mjerila nabave elektroničkih knjiga jesu: cijena, intenzitet korištenja/zahtjevi korisnika, licence, modeli poslovanja, sučelje platforme i predmetna pokrivenost.²⁶

---

²⁰ Vasileiou, Magdalini; Richard Hartley; Jennifer Rowley. An overview of the e-book marketplace. // *Online Information Review* 33, 1 (2009), 173-192.

²¹ Humphreys, Nancy. Ebook leasing - throwing out the book with the binding [citirano: 2012-05-28]. Dostupno na: <http://wordmapsindexing.com/ebook-leasing/>

²² Usp. Vasileiou, M.; R. Hartley; J. Rowley. An overview of the e-book marketplace.

²³ Primjerice, EBSCO pod stvarnim korištenjem podrazumijeva: preuzimanje elektroničke knjige, posjet elektroničke knjige dulje od 10 minuta, pregledavanje više od 10 stranica te tiskanje, kopiranje ili slanje elektroničkom poštom dijelova stranice elektroničke knjige. Drugi izdavači nude mogućnost dogovora s knjižnicom o broju pristupa, te ukoliko se taj broj dosegne u nekom razdoblju, on znači kupovinu tog naslova; Usp. Lynch, K. Nav. dj.

²⁴ Usp. Lynch, K. Nav. dj.

²⁵ U raspravama vezanima za modele nabave, neki razmatraju čak i mogućnosti da knjižnice korisnicima omoguće kupovinu elektroničkih knjiga; Ibid.

²⁶ Usp. Vasileiou, M.; R. Hartley; J. Rowley. *Choosing e-books : a perspective from academic libraries.*

Izbor naslova

Izbor naslova pri nabavi moguć je na nekoliko načina:

1. Pojedinačni naslov
2. Zbirke (“paketi”) naslova
3. Pojedinačna poglavlja

Nabava pojedinačnih naslova knjižničarima omogućuje maksimalni nadzor, a i pokazalo se da su pojedinačno odabrani naslovi korišteniji od unaprijed formiranih zbirki naslova koje je izabrao izdavač/agregator.²⁷ Takve zbirke pokrivaju veći broj različitih područja, pa tako i vrsta korisnika, stoga će knjižnica imati pristup i građi koja nije značajna njezinim korisnicima, no u slučaju konzorcijske nabave, ona će možda biti značajna drugoj knjižnici. Također, može doći i do dupliranja naslova dostupnih putem različitih zbirki.²⁸ Međutim, glavna prednost nabave zbirke naslova je ušteda vremena u selekciji, nabavi i obradi, a i izdavači daju neke pogodnosti, posebno ako su knjižnice udružene u konzorcij.²⁹

Korištenje elektroničkih knjiga

Korisnici knjižnice elektroničku knjigu mogu posuditi ili joj mogu pristupiti.

Posuditi ju mogu:

1. pomoću posebne platforme za posudbu ili
2. na elektroničkom čitaču

Pristupiti joj mogu:

1. pomoću platforme izdavača/agregatora
2. pomoću mrežnih stranica
3. pomoću repozitorija ustanova

---

²⁷ Usp. Tucker, J. C. Nav. dj.

²⁸ Usp. Vasileiou, M.; R. Hartley; J. Rowley. Choosing e-books : a perspective from academic libraries; Usp. Bennett L.; M. Landoni. Nav. dj.; Ashcroft, Linda. Ebooks in libraries: an overview of the current situation. // *Library Management* 32, 6/7 (2011), 398–407.

²⁹ U slučaju kada knjižnica pretplaćuje zbirku e-knjiga, neki izdavači korisnicima nude i mogućnost kupovine tiskanog primjerka. Springer primjerice nudi uslugu *MyCopy books* tj. kupovinu tiskanih knjiga koje razlikuju od e-knjige ili tiskane knjige, po tome što su sve ilustracije crno-bijele.

New York Public Library bila je prva knjižnica koja je 2009., u suradnji sa Sonyem, korisnicima ponudila mogućnost posudbe elektroničkih knjiga na mreži.

Knjižnice su također počele uvoditi i posudbu elektroničkih knjiga na elektroničkim čitačima, međutim, unatoč mnogim dobrim osobinama elektroničkih čitača, prisutno je i dosta poteškoća vezanih za nabavu, katalogizaciju i posudbu kako samih elektroničkih čitača, tako i na njima pohranjene elektroničke građe pa su elektronički čitači u knjižnicama još uvijek u eksperimentalnoj fazi.³⁰

Visokoškolske i srodne knjižnice pristup elektroničkoj građi najviše osiguravaju pomoću platformi izdavača/agregatora, a najčešće je reguliran pomoću IP-adrese (*Internet Protocol address*) ili korisničkim računom.

Velikom broju besplatno dostupnih elektroničkih knjiga može se pristupiti na mrežnim stranicama, primjerice mrežne stranice raznovrsnih projekata, knjižnica koje digitaliziraju knjige i sl.

I na kraju, u repozitorijima ustanova, pohranjuje se sve više elektroničkih knjiga koje mogu biti u otvorenom pristupu dostupne svima ili pak samo djelatnicima matične ustanove.

Kod uvjeta korištenja, za knjižnice je osobito važan broj istovremenih korisnika, odnosno može li elektroničku knjigu istovremeno koristiti više (multi-user access) ili samo jedan korisnik (single-user access), što je zapravo istovjetno korištenju tiskanih knjiga.

3. Prednosti i nedostaci elektroničkih knjiga

O prednostima i nedostacima elektroničkih knjiga dosta je pisano u stručnoj literaturi i na tu su temu provedena i mnogobrojna istraživanja korisnika pa je u ovom poglavlju dan kratki pregled najčešće isticanoga.

---

³⁰ Usp. Pažur, I. Nav. dj.

Prednosti

Mogućnost korištenja s bilo kojeg mjesta i u bilo koje vrijeme³¹

- Dodatna vrijednost elektroničkih knjiga, kao što je mogućnost pretraživanja, potcrtavanja, dodavanja bilježaka, korištenje rječnika³²
- Lakoća korištenja, tiskanja i kopiranja³³
- Istovremeni pristup za više korisnika³⁴
- Olakšavaju pristup znanju i povećavaju distribuciju znanja kao nikad prije³⁵
- Ušteda prostora u knjižnicama³⁶
- Mogućnost ažuriranja sadržaja^{37,38}
- Interaktivno učenje korištenjem multimedije
- Učenje na daljinu³⁹
- Korisne za osobe s posebnim potrebama.⁴⁰

Nedostaci

- Nužnost opreme za čitanje i/ili pristup mreži⁴¹
- Nedovoljna zastupljenost pojedinih znanstvenih područja i nedostatak značajnih naslova najveća je prepreka za prihvaćanje elektroničkih knjiga u visokoškolskim i znanstvenim knjižnicama⁴²

---

³¹ Usp. Rojeski, M. Nav. dj.; Usp. Ashcroft, L. Nav. dj.; Usp. Dewan, P. Nav. dj.; Shelburne, Wendy A. E-book usage in an academic library : user attitudes and behaviors. // *Library Collections, Acquisitions, and Technical Services* 33, 2/3(2009), 59-72; Tedd, Lucy A. E-books in academic libraries : an international overview. // *New Review of Academic Librarianship* 11, 1(2005), 57-79; Rowlands, Ian et al. What do faculty and students really think about e-books? // *Aslib Proceedings* 59, 6 (2007), 489-511.

³² Usp. Bennett, L.; M. Landoni. Nav. dj.; Rojeski, M. Nav. dj.; Usp. Dewan, P. Nav. dj.; Usp. Shelburne, W. A. Nav. dj.; Usp. Tedd, L. Nav. dj.

³³ Usp. Rojeski, M. Nav. dj.; Usp. I. Rowlands et al. Nav. dj.

³⁴ Usp. Tedd, L. A. Nav. dj.

³⁵ Usp. Nelson M.; E. Hains. Nav. dj.

³⁶ Usp. Thompson S.; S. Sharp. Nav. dj.; Usp. Rowlands, I. et al. Nav. dj.

³⁷ Sadržaji elektroničke zbirke koji se obnavljaju, imaju veću korištenost od zbirke koje su statične; Usp. Herlihy, Catherine S.; Hua Yi. Nav. dj.

³⁸ Usp. Shelburne, W. A. Nav. dj; Piguet, Arlette. E-Books an Wissenschaftlichen Bibliotheken. // *B.I.T.Online* 14, 2(2011). Dostupno na: <http://www.b-i-t-online.de/heft/2011-02-ebook-reader1.pdf>; Usp. Rowlands, I. et al. Nav. dj.

³⁹ Usp. Tedd, L. A. Nav. dj.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Usp. Shelburne, W. A. Nav. dj.; Usp. Tedd, L. A. Nav. dj.; Usp. Piguet, A. Nav. dj.

⁴² Usp. Herlihy C. S.; Y. Hua Nav. dj.; Usp. Dewan, P. Nav. dj.

- Različite platforme koje nude drugačije mogućnosti radi kojih korisnici iznova trebaju naučiti koristiti ih⁴³
- Otežano čitanje dugih tekstova na zaslonu računala, zbog čega korisnici tiskaju tekstove na pisaču, što je povezano s dodatnim troškovima oko papira i tonera⁴⁴
- Nekompatibilnost formata elektroničkih knjiga s elektroničkim čitačima^{45,46}
- Ograničeni broj simultanih korisnika i pristup samo za jednog korisnika⁴⁷
- Digital rights management (DRM)⁴⁸ ograničava način na koji se elektroničke knjige mogu koristiti (preuzimati na računalo ili na druge uređaje za čitanje, tiskati, kopirati, pohranjivati i distribuirati)⁴⁹
- Većina znanstvenih i stručnih elektroničkih knjiga morala se donedavno čitati na platformi izdavača/agregatora i nije se mogla preuzimati, pa su korisnici bili primorani čitati ih na mreži i na zaslonu računala, što ne omogućuje označivanje bojama po tekstu, bilješke i sl.⁵⁰
- Pretplata za ustanovu koja je regulirana IP adresama otežava pristup s drugih lokacija tj. moraju se osigurati tehnički preduvjeti kako bi korisnici mogli pristupati izvan matične ustanove
- Cijena elektroničkih čitača se snižava, ali još uvijek predstavlja ograničavajući čimbenik za kupovinu
- Pitanje pristupa na dugi rok; s otkazivanjem pretplate pristup se gubi

---

⁴³ Usp. Bennett, L.; M. Landoni Nav. dj.; Usp. Silipigni Connaway, L.; Heather L. Wicht. Nav. dj.; Usp. Tedd, L. A. Nav. dj.; Usp. Nelson, M. R.; E. Hains. Nav. dj.

⁴⁴ Usp. Bennett L.; M. Landoni E-books in Academic Libraries; Usp. Rojeski, M. Nav. dj.; Usp. Shelburne, W. A. Nav. dj.

⁴⁵ Većina elektroničkih knjiga je u PDF formatu, no postoje i mnogi drugi formati - MobiPocket, Microsoft Reader, Palm Reader, VitalSource, Plain Text i HTML.

⁴⁶ Usp. Vasileiou, M.; R. Hartley; J. Rowley. An overview of the e-book marketplace.; Usp. Rojeski, M. Nav. dj.

⁴⁷ Usp. Rojeski, M. Nav. dj.; Usp. Ashcroft, L. Nav. dj.; Usp. Shelburne, W. A. Nav. dj.

⁴⁸ Tehnologija koja regulira pristup s ciljem ograničenja korištenja digitalnog sadržaja i uređaja nakon prodaje.

⁴⁹ Usp. Rojeski, M. Nav. dj.; Usp. Ashcroft, L. Nav. dj.; Usp. Shelburne, W. A. Nav. dj.; Usp. Soules, A. Nav. dj.

⁵⁰ Usp. Dewan, P. Nav. dj.

- Zastarijevanje tehnologije za čitanje elektroničkih knjiga i promjene formata⁵¹
- Proizvodnja elektroničkih knjiga još je uvijek skupa, tj. skupa je infrastruktura⁵²
- Pravna pitanja⁵³
- Problem standarda i formata za sadržaj⁵⁴
- Nemogućnost pretraživanja ako su stranice skenirane kao slike⁵⁵
- Problem međuknjižnične posudbe, jer jedna knjižnica ne može posuditi elektroničku knjigu od druge unutar konzorcija⁵⁶
- Ne može se istovremeno koristiti više knjiga, što studenti vole kod pisanja eseja⁵⁷
- Većina elektroničkih knjiga je na engleskom jeziku⁵⁸
- Ukoliko se pretplata ne produlji, digitalne bilješke na elektroničkoj knjizi mogu nestati, a korisnici često nisu upoznati s takvim stvarima.⁵⁹

4. Prihvaćenost elektroničkih knjiga kod korisnika

Istraživanja korisnika pokazuju različite odgovore na pitanje daju li prednost tiskanim ili elektroničkim knjigama.

Studije oko 2004.-2006. godine su pokazale da studenti prednost daju tiskanim knjigama, ali smatraju kako tiskani i elektronički format mogu koegzistirati.⁶⁰

Novija istraživanja pokazuju šarolike rezultate. Prema istraživanju studenata koje je proveo Ebrary, oni podjednako koriste tiskane i elektroničke knjige, te ih smatraju ravnopravnima i jedanako vjerodostojnima.⁶¹ Istraživanje studenata iz 2010. pokazalo je kako većina studenata i dalje daje prednost tiskanoj knjizi ili kombinaciji tiskane i elektroničke knjige, čak i kada je digi-

---

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid.; Usp. Nelson M. R.; E. Hains Nav. dj.

⁵³ Usp. Nelson M. R.; E. Hains Nav. dj.

⁵⁴ Ibid.; Usp. Silipigni Connaway, L.; H. Wicht. Nav. dj.

⁵⁵ Usp. Shelburne, W. A. Nav. dj.

⁵⁶ Usp. Soules, A. Nav. dj.

⁵⁷ Usp. Tedd, L. A. Nav. dj.

⁵⁸ Ibid.; Usp. Vasileiou, M.; R. Hartley; J. Rowley. An overview of the e-book marketplace.

⁵⁹ Usp. Armstrong C.; R. Lonsdale. Nav. dj.

⁶⁰ Usp. Tucker, J. C. Nav. dj.; Usp. Rojeski, M. Nav. dj.

⁶¹ Usp. Soules, A. Nav. dj.

talno besplatno, dok prema istraživanju iz 2012. studenti tiskanoj i elektroničkoj knjizi daju jednaku važnost.⁶²

Tiskane knjige su za studente bolje, kada ih moraju cijele pročitati i radi bilježaka, a mnogi korisnici smatraju kako je čitanje tiskanih knjiga jednostavnije i daje veći užitek čitanja.⁶³

Jedan od razloga težeg prihvaćanja elektroničkih knjiga od elektroničkih časopisa je težina čitanja dugačkih sadržaja na zaslonu računala, a osim toga članke je brže, lakše pa i jeftinije otisnuti na pisaču.⁶⁴ Premda korisnici ne vole čitati na zaslonu računala, mnogi ih upravo tako čitaju, no to je više čitanje pojedinih dijelova teksta.⁶⁵ Noviji naraštaji s time imaju manje poteškoća, jer su navikli tako čitati i s mobilnih uređaja, stoga i lakše prihvaćaju elektroničke knjige.⁶⁶

5. Promidžba elektroničkih knjiga

Knjižničari s jedne strane često podrazumijevaju kako korisnici znaju što im knjižnica nudi, dok s druge strane smatraju da nedovoljno iskorištavaju ponudeno i nisu informirani. Jednako tako ni elektroničke knjige nisu dovoljno iskorištene, čak i kada su posredstvom knjižnice dostupne u većem broju, niti su dovoljno iskorištene sve njihove prednosti.⁶⁷

Radi toga je nužno poduzimati promidžbene aktivnosti koje općenito vode osvještavanju korisnika o elektroničkim knjigama i posebno o elektroničkim knjigama u knjižnici.⁶⁸

Promidžba elektroničkih knjiga većinom je nedostatna u knjižnicama, a kako bi imala pozitivnog odjeka potrebno ju je stalno i planski provoditi.⁶⁹ Premda knjižničari najčešće ističu nedostatak vremena za osmišljavanje i strateško provođenje promidžbenih aktivnosti, ipak ih u nekoj mjeri provode kroz

---

⁶² Usp. Nelson M. R.; E Hains. Nav. dj.; Usp. Rojeski, M. Nav. dj.

⁶³ Usp. Dewan, P. Nav. dj.; Usp. Shelburne, W. A. Nav. dj.; Usp. Armstrong C.; R. Lonsdale. Nav. dj.

⁶⁴ Usp. Vasileiou M.; J. Rowley. Marketing and promotion of e-books in academic libraries.

⁶⁵ Usp. Rojeski, M. Nav. dj.; Usp. Ashcroft, L. Nav. dj.

⁶⁶ Usp. Silipigni Connaway, L.; H. L. Wicht. Nav. dj.; Usp. Piguet, A. Nav. dj.

⁶⁷ Usp. Bennett, L.; M. Landoni Nav. dj.; Usp. Silipigni Connaway, L.; H. L. Wicht. Nav. dj.

⁶⁸ Usp. Shelburne, W. A. Nav. dj.

⁶⁹ Usp. Bennett L.; M. Landoni. Nav. dj.

svoje usluge i poučavanje. Također se često zapostavlja usmena preporuka koja se može provoditi u svakodnevnoj komunikaciji s korisnicima.⁷⁰

Poučavanje je posebno značajna aktivnost u promidžbi elektroničkih knjiga jer korisnicima osigurava samostalnost u korištenju i ulijeva im sigurnost što je podloga za prihvaćanje elektroničkih knjiga općenito.⁷¹

Osim poučavanja, najčešći način promidžbe elektroničkih knjiga je na knjižničnim mrežnim stranicama i u knjižničnom katalogu, no pokazalo se kako korisnici najčešće nisu upoznati o dostupnosti elektroničkih knjiga u knjižničnom katalogu, a također često ni ne znaju za njega.⁷²

Organizacija pristupa također može biti prepreka korištenju elektroničkih knjiga jer ponekad nije jasno gdje i kako do njih doći.

Na mrežnim stranicama često se ne može dobiti informacija o pretplati elektroničkih knjiga, nejasno je jesu li one uključene u knjižnični katalog i osim toga znaju biti raspršene među drugim elektroničkim izvorima. Tako se smanjuje njihova vidljivost, a sve to u konačnici dovodi do okretanja korisnika najlakšem mogućem rješenju tj. pretraživanju na Googleu.⁷³

Jedan od načina približavanja elektroničkih knjiga studentima i razvijanja navike korištenja je uključivanjem elektroničkih knjiga u popise ispitne literature.⁷⁴ Međutim, sveučilišni nastavnici najčešće ne preporučuju elektroničke knjige studentima jer ih ni sami ne koriste, a po važnosti materijala za istraživanje i poduku na zadnjem su im mjestu. Štoviše, studenti elektroničke knjige koriste čak više od samih nastavnika. Mnogi nastavnici također često ne žele koristiti nove tehnologije, niti se žele poučiti pa je potrebno posebno raditi na njihovom poučavanju kako bi spoznali korisnost elektroničkih knjiga u nastavi.⁷⁵

---

⁷⁰ Usp. Vasileiou M.; J. Rowley. Nav. dj.

⁷¹ Díez, Luisa Alvite; Blanca Rodríguez Bravo. E-books in Spanish academic libraries. // *Electronic Library*, 27, 1 (2009), 86-95; Usp. Tedd, L. A. Nav. dj.

⁷² Usp. Rojeski, M: Nav. dj.; Usp. Vasileiou, M.; J. Rowley. Nav. dj.; Usp. Rowlands, I. et al., Nav. dj.; Usp. Silipigni Connaway, L.; H. L. Wicht Nav. dj.; Usp. Bennett, L.; M. Landoni. Nav. dj.

⁷³ Usp. Díez, L. A.; B. Rodriguez Bravo. Nav. dj.; Usp. Silipigni Connaway, L.; H. L. Wicht. Nav. dj.

⁷⁴ Usp. Bennett, L.; M. Landoni. Nav. dj.; Usp. Silipigni Connaway, L.; H. L. Wicht. Nav. dj.

⁷⁵ Usp. Dewan, P. Nav. dj.; Vasileiou, M.; J. Rowley. Nav. dj.; Usp. Shelburne, W. A. Nav. dj.; Silipigni Connaway, L.; H. L. Wicht. Nav. dj.; Usp. Tedd, L. Nav. dj.; Usp. Armstrong, C.; R. Lonsdale. Nav. dj.

Sami korisnici u istraživanjima o elektroničkim knjigama naglašavaju važnost poučavanja, a kao sredstva približavanja elektroničkih knjiga navode kataloge, obavijesti poslane elektroničkom poštom, vodiče na mrežnim stranicama i popise ispitne literature.⁷⁶

6. Visokoškolske i srodne knjižnice u Hrvatskoj

U odnosu na suvremena događanja i opći porast količine elektroničkih knjiga u knjižnicama te njihove mnoge prednosti, koje posebno dolaze do izražaja u poučavanju i znanstvenom radu (referentna literatura, elektronički udžbenici, znanstvena literatura) neizbježno nam se postavlja pitanje kakvo je stanje u hrvatskim knjižnicama koje sudjeluju u visokoškolskom obrazovanju i znanstvenom radu.

S pretpostavkom kako elektroničke knjige još nisu u većoj mjeri zastupljene u njihovim knjižničnim zbirkama, provedeno je istraživanje.⁷⁷

U razdoblju od 16. do 30. ožujka 2012. pregledane su mrežne stranice visokoškolskih knjižnica (59), Nacionalne i sveučilišne knjižnice (1), sveučilišnih knjižnica (5), opće-znanstvenih (6) i specijalnih knjižnica - instituta i zavoda (23), tj. sveukupno 94 knjižnica.⁷⁸

U analizi mrežnih stranica željelo se utvrditi: nude li korisnicima poveznice na nabavljene ili besplatne elektroničke knjige te jesu li elektroničke knjige zastupljene u katalogu tiskane građe.

Budući da je analiza prema ova dva mjerila ubrzo pokazala kako jako malo knjižnica korisnicima nudi elektroničke knjige, provjerilo se i jesu li elektroničke knjige možda donekle dostupne u repozitorijama ustanova.

Rezultati analize

Od 59 visokoškolskih knjižnica, njih 18 (31 posto) ima na svojim mrežnim stranicama poveznice na elektroničke knjige. Od ostalih tipova knjižnica, poveznice na elektroničke knjige nudi Nacionalna i sveučilišna knjižnica, dvije (40 posto) sveučilišne knjižnice, jedna opće-znanstvena (17 posto), a od specijalnih samo dvije (9 posto).

Poveznice uglavnom vode na besplatno dostupne elektroničke knjige (npr., Gutenberg project, FreeBooks4Doctors i druge pojedinačne knjige), a

---

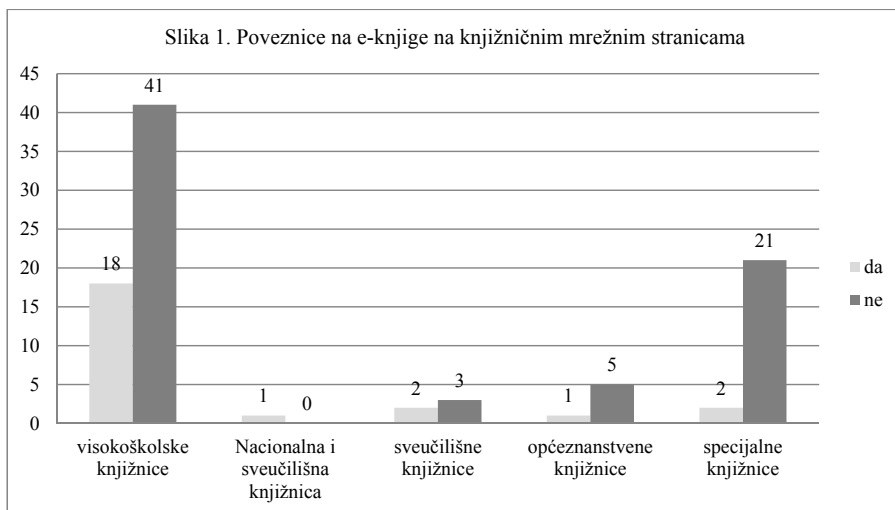
⁷⁶ Usp. Rowlands, I. et al. Nav. dj.; Usp. Armstrong, C.; R. Lonsdale. Nav. dj.

⁷⁷ U analizi nije bila uključena referentna literatura.

⁷⁸ Tipologija knjižnica prema Zakonu o knjižnicama, 1997.

od onih koje se plaćaju, dostupne su Ovid Books⁷⁹ koje za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu pretplaćuje Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta.

Analiza mrežnih stranica pokazala je da većina knjižnica ne nudi poveznice na elektroničke knjige, a i u slučaju kada ih nude one su malobrojne. (Slika 1)

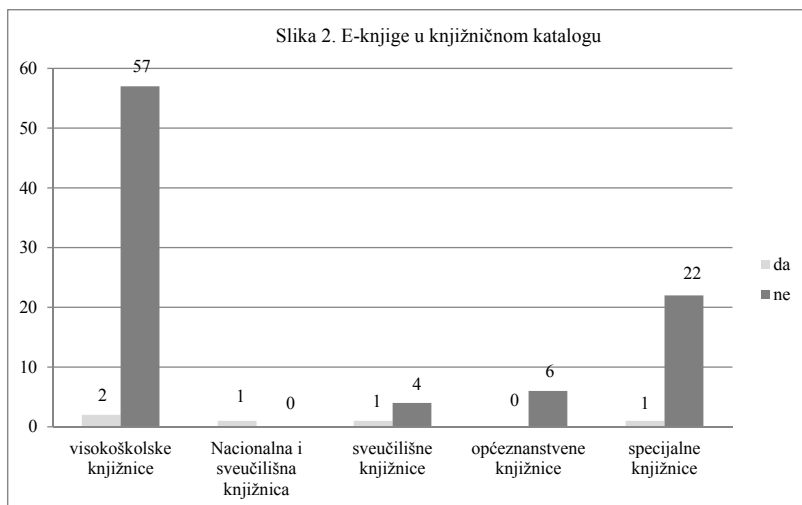

Broj kataloga u koje su uključene elektroničke knjige je iznimno mali: dva (3 posto) kataloga visokoškolskih knjižnica, jedan katalog Nacionalne i sveučilišne knjižnice, jedan (20 posto) sveučilišnih knjižnica i jedan (4 posto) katalog specijalnih knjižnica.

Pretraživanje je pokazalo da su elektroničke knjige rijetkost u knjižničnim katalogima, a osim toga često je nejasno jesu li one uopće uključene u katalog (pretraživanje nije moguće ograničiti na elektroničke knjige; u uputama o korištenju kataloga nije navedena vrsta građe koju sadrži). (Slika 2)

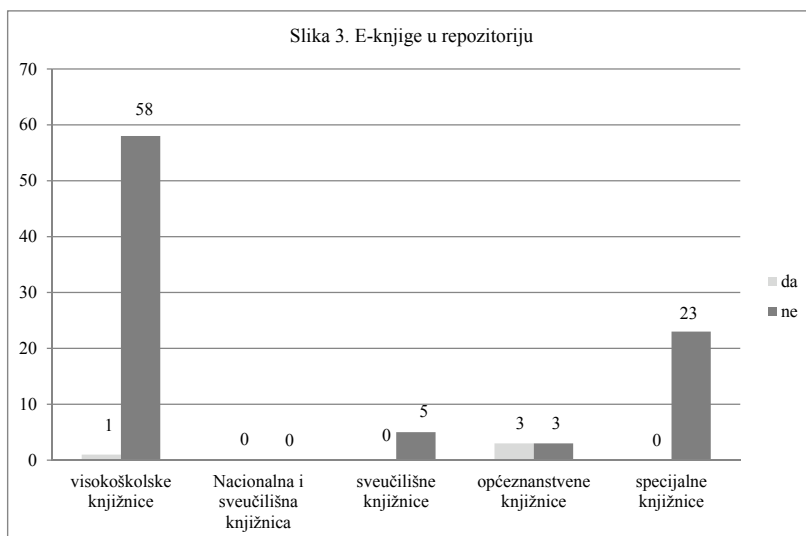
⁷⁹ Dostupno je 43 knjiga iz područja zdravstva, uključujući medicinu, medicinsku njegu i farmaciju.

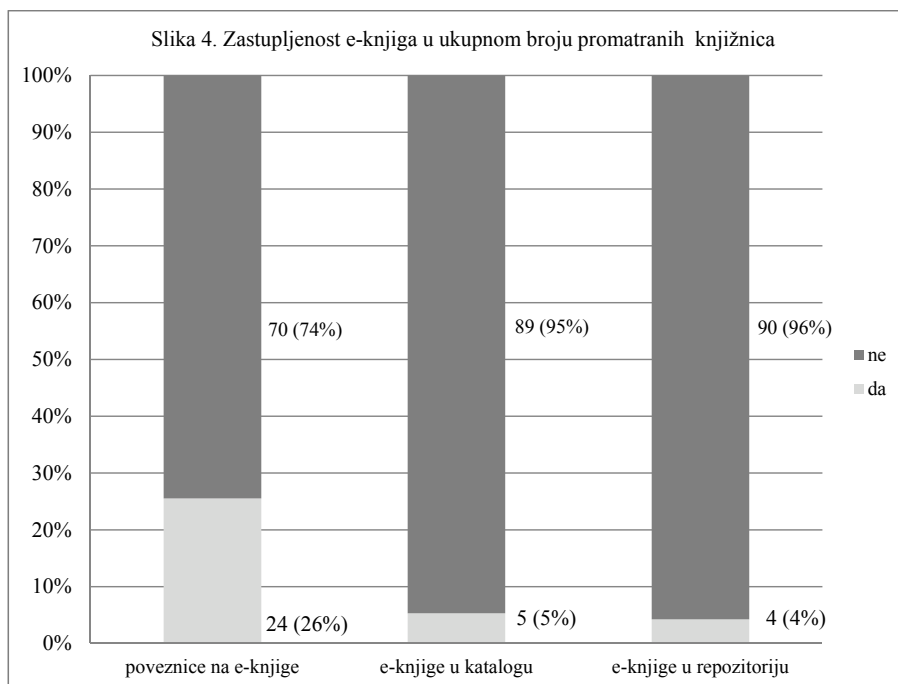
Od ukupnog broja razmatranih knjižnica, poveznicu na repozitorij ustanove ima svega njih 11. Međutim, većina sadržane građe su ocjenski radovi koji u ovoj analizi nisu uzeti u obzir. Elektroničke knjige (stare i rijetke knjige, ispitna literatura, izdanja ustanove) pronađene su u samo četiri repozitorija: jedan (2 posto) visokoškolski i tri (50 posto) općeznanstvena.

Iz analize je vidljivo da je broj repozitorija s elektroničkim knjigama zanemariv kao i da je broj sadržanih elektroničkih knjiga jako mali. (Slika 3)

Zastupljenost elektroničkih knjiga u ukupnom broju promatranih knjižnica prema tri izabrana parametra potvrđuje pretpostavku po kojoj su elektroničke knjige u hrvatskim knjižnicama još uvijek iznimka.

Poveznice na elektroničke knjige na mrežnim stranicama nudi 26 posto knjižnica, tek 5 posto knjižnica uključilo je elektroničke knjige u nekoj mjeri u katalog tiskane građe, a 4 posto knjižnica ima elektroničke knjige zastupljene u repozitoriju ustanove. (Slika 4)

7. Zaključak

Unatoč snažnom usponu elektroničkih knjiga u novije vrijeme, i mnogim predviđanjima o nestanku tiskanih knjiga, to se još nije dogodilo, nego se prije može govoriti o razdoblju njihove koegzistencije.

Elektroničke knjige nedvojbeno nude raznovrsne prednosti, ali još su uvijek prisutni i mnogi nedostaci koji utječu na njihovo prihvaćanje, kako od

korisnika, tako i od knjižničara, koji osim toga imaju i poteškoće vezane uz nabavu, obradu i organizaciju pristupa. Nesigurnost knjižnica oko prihvaćanja elektroničkih knjiga naročito povećava nedefiniranost posjedovanja digitalne kopije ili pristupa u budućnosti kao i pitanje hoće li sadržaj, odnosno njegov format, biti čitljiv i u daljoj budućnosti.

Premda se često ističe kako je proizvodnja elektroničke knjige jeftinija, izdavačima je skupo održavati infrastrukturu (održavanje poslužitelja, poboljšanje i održavanje platforme i osiguravanje tehničke podrške). Također, ako je sadržaj interaktivan, digitalno izdanje ponekad može biti skuplje od tiskanog pa prema tome glavna prednost elektroničke knjige zapravo nije njezina cijena nego sama mogućnost pristupa na mreži.⁸⁰

Danas sve više knjiga prvotno nastaje u digitalnom obliku, međutim, izgled im je i dalje po uzoru na tiskanu knjigu. Neki autori ističu kako će daljnji evolucijski korak elektroničke knjige ići u smjeru potpunog prekida veze s tiskanom knjigom, a podjelu na knjige i serijske publikacije smatraju podjelom za knjižničare, a ne za korisnike, koja je u budućnosti upitna pa i nevažna.⁸¹ Budući da korisnici najčešće ne razlikuju pristup u knjižnici od pristupa na nekim drugim mrežnim stranicama, kao što ni ne razlikuju elektroničke izvore, ukidanje postojećih kategorija knjiga – časopis za njih najvjerojatnije ne bi predstavljalo značajnu promjenu. Veliko je pitanje kako bi na takve promjene odgovorili postojeći knjižničarski sustavi.

Unatoč tome što se uz elektroničke knjige još uvijek vežu mnoge nejasnoće, različita mišljenja, pa i pitanja vezana za njezinu budućnost, knjižničari ipak uvode elektroničke knjige u knjižnice i žele ih približiti korisnicima.

Knjižničari visokoškolskih i srodnih knjižnica u Hrvatskoj upoznati su sa suvremenim tokovima vezanim za elektroničke knjige; povećavanjem njihovog udjela u fondu i njihovom sve većom važnošću u poučavanju i znanstvenom radu. Međutim, rezultati analize su pokazali kako hrvatske knjižnice uvelike kasne s njihovim uvođenjem, što je u prvom redu odraz loših materijalnih okolnosti. U trenutnim nesigurnim okolnostima, produljenje pretplata elektroničkih časopisa i baza podataka imaju prednost, a elektroničke knjige su “raskoš” koja čeka bolja vremena. Stoga zapravo i ne čude dobiveni rezultati prema kojima su elektroničke knjige rubna pojava, svedene tek na rijetke poveznice na besplatno dostupne naslove.

---

⁸⁰ Usp. Dewan, P. Nav. dj; Usp. Nelson, M. R.; E. Hains. Nav. dj.; Usp. Silipigni Connaway, L.; H. L. Wicht. Nav. dj.

⁸¹ Usp. Soules, A. Nav. dj.; Usp. Piguet, A. Nav. dj.

Trenutačno nepostojanje konzorcijske nabave za hrvatsku visokoškolsku i znanstvenu zajednicu, koja bi omogućila jednostavniju i povoljniju kupnju zbirki elektroničkih knjiga, također je ograničavajući čimbenik.

Otvoreni pristup u repozitorijima donekle bi mogao popraviti stanje, posebno oko elektroničkih udžbenika, no i tu su prisutne poteškoće, poglavito u području autorskih prava, pa su se postojeći repozitoriji prvenstveno usmjerili na ocjenske radove.

Iz rezultata dobivenih pregledavanjem knjižničnih mrežnih stranica, jasno je kako su znanstvene i stručne elektroničke knjige još uvijek prava rijetkost u našim visokoškolskim i srodnim knjižnicama. No, bez obzira što je radi trenutnog stanja teško očekivati brze promjene u pogledu mogućnosti nabave znanstvenih i stručnih elektroničkih knjiga velikih izdavača, broj kvalitetnih elektroničkih knjiga u otvorenom pristupu je u porastu te ih svakako trebamo pokušati približiti našim korisnicima.

LITERATURA

Armstrong Chris; Ray Lonsdale. E-book use by academic staff and students in UK Universities : headlines of the focus groups report, JISC Headlines report [citirano: 2012-05-17]. Dostupno na: <http://issuu.com/carenmil>

Ashcroft, Linda. Ebooks in libraries : on overview of the current situation. // *Library Management* 32, 6/7 (2011), 398-407.

Bennett, Linda; Monica Landoni. E-books in academic libraries. // *Electronic Library* 23, 1(2005), 9-16.

Dewan Pauline. Are books becoming extinct in academic libraries? // *New Library World* 113, 1/2 (2012), 27-37.

Diez, Luis Alvite; Blanca Rodriguez Bravo. E-books in Spanish academic libraries. // *Electronic Library*, 27, 1(2009), 86-95.

E-book [citirano: 2012-05-16]. Dostupno na: <http://en.wikipedia.org/wiki/E-book>

Google Books [citirano: 2012-05-16]. Dostupno na: http://en.wikipedia.org/wiki/Google_Books

Herlihy, Catherine S.; Hua Yi. E-books in academic libraries : how does currency affect usage? // *New Library World* 111, 9/10(2010), 371-380.

- Humphreys, Nancy. Ebook leasing - throwing out the book with the binding [citirano: 2012-05-28]. Dostupno na: <http://wordmapsindexing.com/ebook-leasing/>
- Konjević, Sofija. Encyclopædia Britannica [citirano: 2012-05-22]. Dostupno na: <http://lib.irb.hr/web/en/vijesti/item/1547-encycl%C3%A6dia-britannica.html>
- Lebert, Marie. A short history of ebooks [citirano: 2012-05-16]. Dostupno na: <http://www.etudes-francaises.net/dossiers/ebookEN.pdf>
- Lund, James R. E-books : little use so far. // Bottom Line : Managing Library Finances, 24, 2(2011), 122-124.
- Lynch, Kelly. E-books : the future for publishers and libraries. // Collection Building 31, 2(2012), 78-80.
- Nelson, Mark R.; Elizabeth Hains. ECAR Research Bulletin 2, 2010. [citirano: 2012-04-25]. Dostupno na: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ERB1002.pdf>
- Pažur, Ivana. Čitači elektroničkih knjiga i knjižnice. // Kemija u Industriji 60, 3(2011), 157-161.
- Piguet, Arlette. E-Books an Wissenschaftlichen Bibliotheken. // B.I.T.Online 14, 2(2011). Dostupno na: <http://www.b-i-t-online.de/heft/2011-02-ebook-reader1.pdf>
- Rojeski, Mara. User perceptions of ebooks versus print books for class reserves in an academic library. // Reference Services Review 40, 2(2012), 7-7.
- Rowlands, Ian et al. What do faculty and students really think about e-books? // Aslib Proceedings 59, 6(2007), 489-511.
- Shelburne, Wendy A. E-book usage in an academic library : user attitudes and behaviors. // Library Collections, Acquisitions, and Technical Services 33, 2/3(2009), 59-72.
- Silipigni Connaway, Lynn; Heather L. Wicht. What happened to the e-book revolution? : the gradual integration of e-books into academic libraries. // Journal of electronic publishing 10, 3(2007).
- Soules, Arline. The shifting landscape of e-books. // New Library World 110, 1/2(2009), 7-21.
- Spina, Barbara et al. The impact of e-journal access on DocDel Service activities [citirano: 2012-04-17]. Dostupno na: <http://eprints.rclis.org/handle/10760/5719#.T7TQX8W6gi8>
- Tedd, Lucy A. E-books in academic libraries : an international overview. // New Review of Academic Librarianship 11, 1(2005), 57-79.
- Thompson Sarah; Steve Sharp. E-books in academic libraries : lessons learned and new challenges. // Serials The Journal for the Serials Community 22, 2(2009), 136-140.

Tucker, James Cory. Ebook collection analysis : subject and publisher trends. // *Collection Building* 31, 2(2012), 40-47.

Vasileiou, Magdalini; Richard Hartley; Jennifer Rowley. Choosing e-books : a perspective from academic libraries. // *Online Information Review* 36, 1(2012), 21-39.

Vasileiou, Magdalini; Richard Hartley; Jennifer Rowley. An overview of the e-book marketplace. // *Online Information Review* 33, 1(2009), 173-192.

Vasileiou, Magdalini; Jennifer Rowley. Marketing and promotion of e-books in academic libraries. // *Journal of Documentation* 67, 4(2011); 624-643.